

Tanítsd imára . . .

 Tanítsd imára gyermeked,
 Mig ott függ drága kebleden,
 Mint lombos ágon a virág,
 Mint harmat-gyöngy a levelen,
 Kedvesb imát ki mondana
 Mint gyermekével az anya?!

Tanítsd imára gyermeked,
 Gyermeknek oly jó szive van,
 A szivében fakadt ima
 Virág a lombok árnyiban,
 E szép virág mig benne él.
 Nem sarjad ott rossz szenvedély.

Tanítsd imára gyermeked,
 Mert künn az élet tengerén
 Oh hányszor kell majd vinnia
 A zugó vésznek éjjelén.
 Vihar között a hő ima
 Lesz bátorító csillaga!

Tanítsd imára gyermeked,
 Mert gyakran ütnek rajt sebet,
 Kiket bizalma és hite
 Barátainak nevezett.
 A szivében fakadt ima
 Lesz égő sebe balzsama.

Tanítsd imára gyermeked,
 Ha élted napja majd leszáll,
 Az élelláng gyengén lobog,
 S csak egy fuvallat a halál.
 Forróbban oh ki esdene,
 Mint jó anyjáért gyermeke?!

Tanítsd imára gyermeked,
 Ha majd e völgyet elhagyja,
 Az árva szivnek az ima
 Hozzád röpködni szárnyat ad,
 S a földön és az égbe fenn
 Jó gyermeked tiéd legyen!

Gródi Dániel.

Hogyan jutott Drezda oly nagy jelentőségre a művész-világban?

(Töredék egy utirajzból.)

Ormós Zsigmondtól.

Drezda azon kevés városok sorába tartozik, melyeknek kellemessé alkotására a természet a művészettel kezet fogva egyesült. A jelenkor művészeti jelentőségében Drezda más német városoknál, mint Berlin, München, s a festészetben még Düsseldorfnál is hátrább áll, mert Drezdában külön festészeti irány, saját iskola nem keletkezett; de művészeti jelentősége régebbi azokénál, és képtára különösen oly nagy kincseket foglal magában, hogy Németországban méltán elsőnek tartatik.

S miként jutott az aránylag kicsiny terjedelmű ország fővárosa, melyben Cranach Lukács kivételével, uttörő honi művészek előpéldányai nem igen léteztek, mely mint említettük, irányadó saját művészeti iskola megalapítására föl nem vergődhetett, és melynek közpénztára rendelkezés alá eshető sok pénzzel a műrecek megvásárlására nem igen birt, ily nagy jelentőségre?

Azon időszakban, midőn a műrecek birtokosai, kicsiny epigonjai az elhunyt nagy mestereknek, azok értékét nem becsülték, s azok birtoklásához nem is ragaszkodtak annyira mint mi, kik alkotásuk idejétől távolabb esünk, midőn az államok finanziaí helyzete műrecek vásárlását inkább engedé, mint most — a 18. század közepén 3-dik Ágoston lengyel király és szász választó-fejedeleml ült a trónon 1733—1763. s a szerencsés véletlen Brühl Henrich személyében egy minisztert adott melléje, ki a műkincsek szerzését vele együtt szenvedélylyel üzte, s ezen nemes szenvedély kielégítésére minden alkalmat felhasznál.

Fejedelem által választott tanácsnok soha urát nem hódította annyira erköcsi hatalma alá, mint Brühl minister III. Ágostout. A fortélyos udvaronc, a befolyásának ártható embereket mind eltávolítá ura környezetéből, önmaga azonban mindig személye mellett volt, s egész napokat időztek együtt szóváltás nélkül. A munkátlan király pipázva töltötte idejét, és gondolataiban tervekkel foglalkozva, mindig csak azt kérdezé: „Brühl! van-e pénz?” Hogy — „Igen, Sire” — feletet adhasson Brühl, a pénztárat kiüríté, s az országot adósságba dönté.

Brühl tömérdek pénzt adott ki fejedelme udvari, de még többet saját háztartására. Kétszáz inast tartott, tiszteleti őrségét jobban fizette, mint királya, asztala az étválgás netovábbját, palotabutorzata az elegantia s pazarfény mintáját képezé, hogy méltán mondhatá felőle 2-dik Fridrik: „Brühl a század embere volt, kinek legtöbb ruha, óra, csipke, cizma s cipő darabja volt. Cásár azon szépen hajfodrozott s illatosított fejek közé sorolta, kiktől nem félt volt.” — Pompa s fényseretete a művészet és tudomány fölvirágzására Szászországban hatalmas befolyást gyakorlott. Hajdani fényüzéseinek színhelye, az ugynevezett Brühl-terrasse s palota az Elba partján jelenleg is Drezda legkitünőbb helyiségei közé tartozik.

A fényüzés, mely Brühl időszakát jellemzé, Drezdában most már

elenyészett, mert a csinos és kellemes fekvésű város, inkább csendes háziasságba visszavonult szép hölgyhöz, mint feltűnő kaczer nőhöz hasonlít. A fényűzési korszak szerzeményei, a műkincsek azonban megmaradtak, s ezek legértékesebb ékszerét képezik most ez igénytelen házias Drezda szépsége koronájának.

És Agoston csak azért óhajtott pénzt, pénzt, s újra csak pénzt, hogy a művészt iránti szenvedélyét kielégítse! Külföldön nagy költséggel műszállítókat tartott, kiknek az eladásra kitett mügyűjtemények s egyes remek megvásárlása kötelességükben állott. Harmadik Ferencz erte mondenai herczeg rögtön pénzszükségét az egy száz darab remek műből, s ezek közt Correggionak világhírű „Szent éjszaka“ Tiziánnak „Cristo della Moneta“ című s Veroné enek nagy képeiből álló modenai képtár megvásárlására ügyesen felhasználta. Ezen megbecsülhetlen értékű kincsek, a mellékkiadásokkal együtt, 1745. évben 100.000 zechino aranyon -- egy zechino a 24 frtos láb szerint 5 frt 40 kr. — jutottak a szász fejedelem birtokába.

Golbein remek művét, a madonnát, Agoston és nagy Fridrik szel-lemdus barátja Algarotti Francesco gróf vásárolta volt meg Velenczében 1743-ban, hova többnemű viszontagsága után jutott, hol sokáig észre-vétlenül s ismeretlenül hevert Delfino Zuane urnál. Ez mellékkiadások kal együtt 28 024 velencei lirába került.

A drezdai képtár legértékesebb gyöngye Rafaelnek „di San Sisto madonnája“. A piacenzai feketebarátoknak S. Sisto egyháza főoltárát ékesítette volt III. Agoston mint koronaherczeg, Olaszországban tett útja alkalmával látta meg a fölülmulhatlan művet, és szépsége annyira elbájolta, hogy bármily áron megvásárlásának már akkor elhatározta, azon-ban jóval később 1753. évben teljesülhete csak ezen leghőbb óhajtása, midőn Giovannini Carlo Cesare bolognai festész eszközlése útján az 20 ezer aranyért s az eredeti nagyságával felérő másolatért a drezdai képtár számára meg lőn szereve.

Említjük még, hogy magából a prágai császári képtárból is 69 darab festmény, s ezek közt Van Dycktól első Károly angol király és neje arcképe, és Rubens „vadkan vadászata“ 1748. évben 50.000 talléron, és négy darab Veronese kép 4000 talléron lőn átengedve. A Wrzowecz grófnő prágai, Wallenstein gróf duxi, Carignan Amadé herczeg párisi képtárai, s Németalföld is nem kevés illetéket juttattak a drezdai képtárba. Végre 1853. évben a szászok feledhetlen királya Fridrik Agoston, addig a képtárban szegényül képviselve volt spanyol iskola műveiből 15 darabot s ezek közt Murillo legszebb korszaka művét, szent Rodrigenez vértanút 570 font sterling és 22 shilling öszvegért vásárolta meg Lajos Fülöp francia király hagyatékából London-ban midőn már auctonator kezei közt voltak.

Ezen utóbbi vásárlás, mely a legújabb időben történt, egyuttal példa arra hogy napjainkban is szerezhetők még remek művek, és aránylag csekély áron, csak hogy az alkalmat használni s a külföld nevezetesebb helyein erre ügynököket kell tartani.

Agoston király nemcsak szenvedélye jellemzésül, Drezdában közbeszéd tárgyát képező két eseményt említünk. A rafaeli madonnának 1753. évben Drezsdába érkeztek, a királyban a festmény látása iránti vágyakodása legmagasabb polczra hágott, miután 20 évi törekvése után

jutott csak birtokába, azért kinyalabolásától és a királyi palotában leendő kiállítását azonnal megrendelé. Midőn a kiállító annak a kedvező világitáson királyi trón helyére állításától egy darabig vonakodtak, a király türelmetlenül megragadta trónusát, s azt következő szavaival: „helyet a nagy Rafael számára“, önkézüleg félretaszította. Ugy-e bár, ekkor a koronás király hódolt a művészet királya előtt?

A királynak műremek szerzése iránti szenvedélyét nemcsak ministere, hanem neje is megosztotta, ki szokássá emelé, királyi férje név vagy születés-napjait egy vagy több festmény ajándékozásával ünnepegni meg. Változatosság kedvéért egy izben arannyal és drága kövekkel gazdag ékesítésű spanyol nádpálcát, a francia párisi kézműipar remek készítményét szerzette meg udvari ékszerárusa által királyi férje névnap ajándokául, mely értékben magasb vala, mint a képvásárlására rendszeren kiadott összeg. A király vidámul fogadá az ajándékot, remek készületét bámulta, de egyszerre csak őszinte kedélyes hangon kérdezé: — „de hol marad hát képem?“ mi által koronás hitestársát természetesen nem kellemetesen illette.

Vigasz.

Ha boldogságod széttiporva,

Lelked keservvel van tele —

Szűdnék mi szent volt, lent a porba'

S megbántva kebled szent heve,

Ne itt, e zajgó áradatban,

Hol ember embert gyür a harcban,

Ne itt keress vigasztalást.

Vásári nép tolong a téren,

Önérdék űzi ezt s amazt —

Czélját elérni — bármiképen —

Igyekszik egyként ur s paraszt.

Kiszabva az idője már a,

A szeretet s vigasz szavára

Nem ér ma rá, — holnap — talán ..

Menj a természet hű ölére,

Ott van számodra pihenő,

Hol virulás jött tél helyére

S mosolygva int erdő, mező.

Virág és pázsit ébredvezve

Gyógyirt ad égető sebedre

S szivedbe nyugalmat lehel.

A fakadó rügy zizzenése,

Nyló virágok illata,

A légi dallosok zengése,

Erdőnek titkos szózata —

Vagy bár a táj titkos nyugalma,

Mit embernek gyarló fogalma

Nem ért meg, — nyugtot ad ez is.

Barát Á

Ujabb népies elbeszélőink.

— Mikszáth Kálmán, Palotás Fausztin, Petelei István. —

Az apóci szeretetnek az az érzése, melylyel a brezinái Olej Tamás ragaszkodik gyermekéhez, Anikához; az az elhatározás, amelylyel Tamás a legszörnyűbb katasztrófát önmaga idézi elő a gyermeke elvesztése miatti fájdalomból, valódi tragédiává teszi az elbeszélést. Lapaj is, a kérges szívű, mogorva csósz, kinek szívében semmihez sincs vouzalom és ragaszkodás, csak az őrizetere bizott határhoz és kedvencz hangszeréhez, dudájához, miként változik át igazán emberré, midőn annak a hozzá csempészett kis porontynak felnevelésére vállalkozik és lesz „édes

apjává." Több elethüségét és szabatosabb lélektani rajzot kívánnunk sem lehetne.

De nemcsak a jellemrajzolókat látjuk ez elbeszélésekben csaknem minden előnyével, hanem az igazi költői érzékű leírókat és elbeszélőket is egyaránt. A tájfestő nem adhatná hitebb képét a brezinai akolnak, a vén bacsa szobájának, a hegyes-völgyes, tekervényes gyalogutai legelőnek messze terülő nyájával a szendergő juhászszal a gondolatokba merült vén Tamással, midőn csak gondolkodik, gondolkodik „és még sincs gondolatja, mert szétfolyt, mint a megolvasztott ólom.“ Hát még az a leírás, melyet a vén Lapaj „halinájáról“ ad, mintha csak ecsettel nem is tollal írná le.

Elbeszélői ereje nem csekélyebb mérvben mutatkozik itt, tömött és mégis világos, eleven de azért nem bőbeszédű és mindig érdekes. Elmelkedésbe soha sem bocsátkozik, csak ritkán találunk egy-egy kitérést, reflexiót; így: „Olej mindenről gondolkodik, de gondolatait nem cseréli meg senkivel. Mulatságból gondolkodik. És ez sohasem rossz mulatság. Csak szomorú néha.“ Minden szaggatottság nélkül, összefüggőleg beszél el az eseményt, mi által állandóan köti a figyelmet, folyékony és könnyű előadása sohasem fáraszt.

Nehézebb lélekzetű a kötet első beszélya: A z a r a n y k i s a s s z o n y meséje szétfolyó, itt ott kuszált s nem is oly kimért, mint a későbbiek. Több részletezést enged meg, epizódokat sző be, amelyek a főesemény fejleményéhez nem mulhatlanul szükségesek. Alakjaiban elég érdekes vonásokra találunk ugyan, de lélektani szempontból nem is hasonlíthatnók őket már említett alakjaival.

Leggyengébb darabja a kötetnek J a s z t r a b é k p u s z t u l á s a, közönséges naiv beszélyke, mely a tót együgyűségének jellemzésére szolgál.

Ha Mikszáth e kötetét előbb említett műveivel összevetjük, általánosságban is haladás' látunk benne, elbeszélői ereje emelkedést, technikája haladást mutat, leírásai és jellemzései pedig oly tehetségről tanuskodnak, amelytől méltán eredetét várhatni. E jogos várakozást igazolta is Mikszáth. A j ó p a l ó c z o k című kötetben tartalmilag és műfajilag értékeesebb s becsesebb művet adott, mely valamennyi előbbi műveit felülmulta. Ez teljesen megérdemelte azon elismerést és köztetszést, melyben mindjárt megjelenésekor részesült.

A j ó p a l ó c z o k-ban tizenöt apró történetet ad drámai nagy vonásokban majd tragikai fejleménnyel, majd erkölcsi tanulsággal soha nem lankadó figyelmet ébresztve. Rövid, mulattató és tanulságos erkölcsrajzoknak neveznők ez apró történetkőket, ha minden rövidségük daczára is eseményük akárhányszor egy-egy dráma cselekvényével fel nem érne. Pszichológiai képeknek mondhatnók a naiv palóczi nép életéből, melyek studiumul szolgálhatnának népszinmű s regényíróinknak. Nem tudjuk, mit bámuljunk inkább az elbeszélő könnyed, keresetlen előadását-e, vagy azon lélektani momentumokat-e, melyek egy-egy rajz háttérét képezik. Az előadás élénkségével vetekednek festői leírásai és találékonyságának gazdag forrása. Meséi nem a fenség megrázó erejével hatnak, hanem a kellem naivságával gyönyörködtetnek, és e naivság oly szép harmoniában van a rajzolt nép lelkületével, hogy a mesterségnek nyoma sem mutatkozik az egész kötetben. Mindenütt természetesség-

gel, őszinteséggel találkozunk. Mily remeke az egyszerű naivnak a kötet első darabja: A néhai bárány; a jó szívnek a Péri lányok szép hájáról; az idylli egyszerűségnek: A gyerekek; a romlatlan őszinteségnek: Bede Anna tartozása; a természet igazság szolgáltatásának: A királyné szoknyája; a tanulságosnak: A gózoni szűz Mária vagy Szűcs Pali szerencséje; a női hűség szatirájának: A bágycsoda; az egyszerű nép emberében rejlő vas következetességnek: Az a pogány Filcsik; a kerek mesének: Timár Zsófi özvegyisége; az érzélgés nélküli igaz szerelemnek: Két major regénye; a tragikai megoldásnak: Szegény Gélyi János lovai; és így tovább valamennyit felsorolhatnók, mindannyiban találunk valami újat, érdekeset és jellemzőt.

Mikszáth mint elbeszélő egyedül áll e genreban, sem nálunk, sem más nemzetek irodalmában senki sincs, a kivel összehasonlíthatnánk. Új nyomokon halad itt, eredetét nyújt, önmaga alkot formát s visz beleje tartalmat, nem kölcsönöz semmit, nem utánoz senkit, de a ki ily tehetségnek adja jelét, annak nem is kell követendő mester. A genie önmagának alkot szabályokat és nem törődik azzal, nem jön-e összeütközésbe a hagyományos forma hűveivel.

De nemcsak mint elbeszélőt méltathatjuk őt e kötetből. Lyrai hivatottságának éppen oly fényes tulajdonait ismerhetjük fel, mint kitűnő elbeszélői talentumának. A hangulat egyik darabjából sem hiányzik, míg hőseit külsőleg rajzolja, az olvasó minden alakjának belvilágával is megismerkedik; a hevesebb indulatokat, a szenvedély kitöréseit nem igen tapasztalhatjuk személyeinél, sem az öröm, sem a fájdalom nem juttatja őket a végletekig, megmaradnak a szelidebb érzés határai között és csaknem valamennyit igazi kedélyesség jellemzi. — Ezen szempontból is akárhány lyrai verskötettel felér Mikszáth könyve.

A figyelmes olvasó még sok egyéb elismerésre méltó, sőt dicséretes tulajdonságot olvashat az érdekes kötetből, így a többek közt azon meleg ragaszkodást a természet iránt, melyről már előbb A tót a tyafiakban inkább költőileg mint népműtanilag így nyilatkozott: „A természet az egyedüli, melyet a fantasia nem szépíthet, nem nagyíthat, csak törpíthet.“

(Vége következik.)

Arany szavak.

Foly az idő és elfolytak
Hullámai: a napok!
Boldog, a ki míg folyának
Fővényükből szorgalmának
Arany díjat moshatott!

Erődi Dániel.

Válogatott mondások

délvidéki költők, írók és szónokok műveiből.

Jelenlegi köztörvényhatósági életünket nem egyedül a sokat megpanaszolt rendszer teszi sivárrá és meddővé, hanem tán sokkal inkább az a sajnos körülmény, hogy közigazgatásunk emberei közül sokat még a saját területükön végbement események t sem ismervén, nem reflektálhatnak irányadó tanulságokra a múltban és magasabb szempontok híján sem új eszmékért lelkesülni nem tudnak, sem az önalkotás mezején nagyobb igényeknek és tisztultabb érdekeknek megfelelni nem képesek.

Dr. Szentkláray Jenő.

Ember! Ne higgy itt semmibe se,
Se későn és se hirtelen;
Ha nem talál meg a szerencse:
Örültség minden küzdelem!
Az, a miről lázas napokba'
Kábult lélekkel álmodunk:
Marad, a hol van, a chaoszba',
Ahoz mi soha se jutunk.

Dr. Dengi János.

Nálunk minden változásnak, minden reformnak erjedési, míg pedig hosszú és lassu erjedési folyamaton kell végig-menni addig, míg a tudjdonképeni célt elértük.

Berecz Gyula.

Van Isten az égbe' s a földön alatt!
Tagadni miért e nagy eszmét?!
Nem tettek az ősök esztelenül,
Hogy öt oltárra helyezték.

Erödi Dániel.

Elmélet nélkül mindannyian a gyakorlati kezelés körül nagy botlásokat követnénk el. Szükséges az, mivel
Az elmélet és gyakorlat két édes testvér,
Kiket utjaikon gondos anya kísér.
Szeretettel karolja őket át, ő a cél,
Mely terhes munkáidért jutalmat ígér.

Kovács Antal.

A munkafelosztás az újabb időben elvé, mi több — társadalmi kérdéssé fejlődött. Nincs működési tér, melyen ezt ne hangoztatnák, érvényesítését meg ne kísérik.

Kádár Lajos.

Az utolsó leczke-óra.

— Egy elsassi kis fiu elbeszélése. —

Daudet Alfonstól.

Egy reggel nagyon későn indultam el az iskolába s igen féltem, hogy szidást kapok, annál is inkább, mert a tanító ur azt mondta volt, hogy ma a részesülőkről fog bennünket kikérdezni, s én még egyetlen szót sem tudtam a leczkéből. Eleinte arra határoztam el magamat, hogy elmaradok az iskolából és kísétálok a mezőre.

Az idő oly szép, oly enyhe volt!

Madár-csicsergés hangzott ki a közeli erdőből, s a Rippert rétről, a fűrészmalom mögül, zaj és csattogás hallatszott: a poroszkok tartottak ott fegyvergyakorlatot. Mindez sokkal csábítóbban hatott rám, mint a részesülők szabályai, de mégis volt annyi erőm, hogy ellent álltam a kísértésnek, s gyorsan az iskola felé futottam.

Midőn a virosháza előtt elhaladtam, sok embert láttam tolongni a hirdetések rostélya előtt. Innen kaptunk két év óta minden rossz hírt, a vesztett csaták hírét, a requirálásokat, a főparancsnoksági rendeleteket s ezért a nélkül, hogy megálltam volna, gondolám:

— Ugyan mi baj van ismét?

S mikor gyors futással áthaladok a téren, Wachter kovács ki ott betűzgette segédével a hirdetményt, utánam kiált.

— Ne siess oly nagyon fiacskám; úgy is elég jókor érsz még az iskolába!

Azt hittem, gunyolódik, s lelkenedezve léptem be az iskola szűk udvarára.

A tanóra kezdetén rendesen nagy láрма szokott lenni, mely kihallatszott egészen az utcára: asztaliókokat huztak ki, csaptak be, némelyek csoportosan — a közös zaj elél bedugva füleiket, hogy annál jobban bemagolhassák — mondták föl hangosan leczkéiket, és a mellett a tanító széles vonalzója, melylyel csapkodta az asztalt, egyre kiáltva:

— Csend legyen!

Számítottam a szokott zaj és lárma, hogy észrevétlenül bejuthassak padomba; de nagy meglepetésemre ép e napon csöndes volt minden, mintha vasárnap reggel volna. A nyitott ablakon át láttam pajtásaimat már minden rendben ülni helyeiken és a tanító urat, a rémületes vas vonalzóval hóna alatt, föl s alá járni előttük. Be kellett nyitnom az ajtót, s egyedül magamnak belépnem e nagy csend közepette. Képzelményi mily vörös voltam, s mennyire féltem!

De a tanító ur nem nézett rám haragosan, s nyájasan szólított meg:

— Csak siess a helyedre, kis Ferikém; már nélküled akartuk megkezdeni.

Gyorsan átmásztam a padokon s leültem írótlámlámhoz. Még csak ekkor, miután kissé magamhoz jöttem a kiállott félelemből, vettem észre, hogy tanítónk ma szép zöld kabátját, finom fodros ingelőjét, himzett nyakkendőjét vette föl, — mindezt csak vizsgák alkalmával és jutalom kiosztáskor szokta tenni. Egyáltalán az iskolának valami rend-

kivüli, valami ünnepies kinézése volt. De leginkább meglepett az, hogy a hátulsó padokban, melyek rendszeren üresen állottak, vén falusi férfiakat láttam ép oly csendesen, némán, szótlánul ülni, mint mi magunk; ott volt az öreg Hauser háromszögletes kalapjával, a volt polgármester, volt levélhordó, s még más tisztes egyének. — Mindnyájan nagyon szomorúaknak látszóttak; s Hauser egy kopott szélű, öreg, elrongyosodott abéczés könyvet is hozott magával, melyet szétnyitva tartott térdén, a sorokon keresztülfejtve nagy szemüvegét.

Mig mindezeket bámulva szemléltem, a tanító ur föllépett emelvényére s helyet foglalván székében, úgy nazon nyájas, meghatott hangon, a melylyel az imént hozzám szólt, így kezdé beszédét:

— Kedves gyermekeim! Ma utoljára adok nektek lecke-órát. — Berlinből renlelet jött, hogy Alsace és Lorrain vidékén ezentul csak német nyelven szabad tanítani . . . Holnap érkezik meg az új tanító. Ma van utolsó lecke órátok. Kérlek, legyetek nagyon figyelmesek.

E néhány szó egész belsőmet felháborította. Oh, a nyomoruítak! ez volt tehát a most fölragasztott hirdetés a városház falán.

Utolsó francia leckém! . . .

S még alig, hogy írni tudok! Tehát sohasem tanuljak meg. Csak ennyi francia tudományyal maradjak egész életemre! . . . Meny nyire haragudtam most magamra a sok elvesztegetett időért, az elmulasztott tanórákért, melyek helyett madárfészkek után futkostam vagy csolnakázni mentem a Saarra! Könyveim, melyeket ezelőtt csak néhány perczelet is oly unalmasoknak, oly terheseknek találtam, nyelvtanom, bibliai történetem, most régi meghitt barátoknak tetszettek, kiket elhagyni nagyon nehezemre esnék. Eppen így állt a dolog a tanító urra nézve is. Az a gondolat, hogy soha többé nem látom: elfeledteté velem a kapott büntetéseket, a vonalzóval rám mért ütéseket.

Szegény ember! Szegény tanító!

Ennek az utoljára megtartandó leckének a tiszteletére öltötte fő vasárnapi szép kabátját s most már azt is értettem, hogy mi okból jöttek ma ide a helység vénei helyet foglalni a hátulsó padokon . . . Ezzel azt akarták megmutatni, hogy mennyire sajnálják, miszrint nem jöttek el többször is ide. S mintha köszönetüket akarták volna kifejezni tanítónknak a hű szolgálatban eltöltött negyven évi fáradozásaiért és megtenni részükről is a tova-tünő haza iránti kegyelet nyívanítását.

Ennyire haladtam volt észleletemben, midőn egyszerre csak nevet hallom szólítani. Rajtam volt a felelés sora. Mit nem adtam volna most érte, ha elejétől végig el tudtam volna mondani azokat a rettegetett szabályokat a részesülőkéről, hangosan, világosan, tisztán, szóhiba nélkül! De mindjárt az első szónál megakadtam s ott álltam a pad előtt ingadozva, hebegve, szivdobogva, szemlesütve. Egyszerre megszólal a tanító ur:

— Nem dorgállak meg most kis Ferikém, tudom, ugyis eléggé meg vagy büntetve. Hej, így van az! A gyermek naponta így szól magában: Eh mit! van még elég időm rá. Megtanulom holnap. S azután láthatod mi lett a következő . . . Oh a mi Elsassunknak is az volt nagy szerencsétlensége, hogy mindig a „holnapra“ halasztotta művelődését. Most már telj-s joggal mondhatják nekünk: Hogyan! ti francziáknak kívántok tartatni és sem jól beszélni, sem jól írni nem-

tudtok nyelveteken?! . . . S mindebben, szegény Ferikém, nem te vagy a legbünösebb. Mindnyájuknak jó része van benne, szemrehányást tehetünk magunknak. Szüleitek nem kívántak egész lélekkel taníttatni benneteket. Szívesen elküldtek néha dolgozni a mezőre vagy a fonógyárba, hogy néhány krajczárral több jövedelmük legyen. S vajjon én nem vagyok-e bünös, nincs-e nekem magamnak is mit szemre vessék? Nem küldtelek-e ki gyakran tanulás helyett öntözni, nem bocsájtottalak-e haza? . . .

És így egyről-másra áttérve, a tanító ur elkezdett a francia nyelvről beszélni; elmondta, hogy az a világ legszebb, legtisztább, legszabatosabb nyelve; hogy azt meg kell őriznünk magunk közt mindig és el ne felejtjük soha, mert ha egy nemzet rabigába görbed is, a míg anyanyelvét megtartja és azt beszélni tudja: annyi, mintha börtönének kulcsát tartaná kezében . . .

E szavak után elővette a nyelvtant és fölolvasta a leczkét. Elbámultam, hogy mily jól értem most az egészet. Minden, a mit mondott, oly igen könnyűnek tűnt föl előttem; azt gondolom, hogy ily figyelemmel soha sem hallgattam szavaira, s ő is soha annyi türelemmel nem magyarázott nekünk. Szegény ember! Mintha távozása előtt közölni kívánná velünk minden tudományát s egyszerre önteni fejünkbe a tudást.

Az olvasás befejezése után átmentünk az írásra. E napra a tanító ur egészen új íráspéldákat készített számunkra, melyeken szép, kerek betűkkel volt előírva: „Franciaország, Elsass, Franciaország, Elsass“ Látni kellett volna, mint vigyázott mindenki munkájára, s mily csend volt! Nem volt más hang hallható a teremben, mint a tollak perczegése. Egyszerre több cserobogár repült be a nyitott ablakon, de senki sem figyelt rájuk, még a legkisebbek sem, kik vonásaikat oly igaz szívökből, oly lelkiismeretes pontossággal huzogatták a papirosra, mintha az is mind francziául lett volna előírva . . . Az iskola háztetőjén hallkan bugtak a galambok, és én a hangokat hallva, ezt mondtam magamban:

Vajjon fogják-e majd ezeket is kényszeríteni arra, hogy németül turbékoljanak?

Olykor-olykor, midőn fölpillantottam írásomról, láttam a tanító urat mozdulatlanul ülni magas székében, komoly arczczal rendezni könyveit, s merőn tekinteni a körülötte lévő tárgyra, mintha magával szeretné vinni tekintetével az egész kis iskola-szobát . . . Nem is csoda! Negyven éven keresztül ült itt mindig ugyanazon helyen, szemben kicsiny udvarával, körülötte a sohasem változó tanszoba. Csak a padok lettek simábbak, fényesebbek a hosszas használattól; az udvaron lévő diófák nagyra nőttek, s a komló, melyet maga ültetett a ház falához, most már befutotta az ablak rostélyát s fölkszott egész a ház ereszéig. — Mily szivrepesztő érzés lehetett e szegény emberre nézve, hogy sajnóhatott a szíve e szegény tanítónak itt hagyni most mindezt egyszerre, s hallani hűga lépteit, a ki az emeleti kis szobában járva-keelve csomagol és becsatolja bőröndjeit; mert már másnap reggel el kellett utazniok, s ott hagyni a vidéket.

De ezért mégis birt annyi erővel, volt annyi bátorsága, hogy kitartsa végig a tanórát. Az írás után elővettük a történelmet; azután

az apróbbak elénekelték a „ba-be-bi-bo-bu“-t. Amott a terem végén az öreg Hauser föltette szemüvegét, s két kézzel tartva szeméhez az ábéczés könyvet, együtt betűzetett velök. Látni lehetett, hogy velök tart az éneklésben; hangja remegett a fölindulástól, s oly furesán vette ki magát így énekelve, hogy szerettünk volna egyszerre sirni is, nevetni is. Oh! soha el nem feledem, mindig élni fog lelkemben ez utolsó tanóra emléke.

Egyszerre csak a torony órája elütötte a delet, azután csöngették az „Angelus“-t. Ebben a perczen megszólaltak ablakaink alatt a gyakorlatokról visszatérő porosz katonák trombitái . . . A tanító ur sápadtan, arcától kikelve állt föl székében.

Sohasem tetszett azelőtt oly magas termetűnek.

Kedves barátaim — szolt — ifju barátaim, én . . . én . . .

De valami elfojtotta szavait. Nem tudta bevégezni elkezdett mondatát.

Ekkor hirtelen odafordult a nagy ir ítblához, elővette krétáját, s megfeszítve minden erejét, lehető legnagyobb betűkkel ezt írta reá: „Éljen Franciaország!“

Azután ott maradt némán szótlan, mozdulatlanul. fejét a falnak támasztva, s kezével távozást intett:

Vége . . . vége mindennek . . . mehettek!

L. M.

Arany János „Pázmán lovag“-járól.

Írta: Steiner Oszkár.

(Vége.)

Ő még mindig a régi időben élt; abban az időben, midőn még az ilyent csak vér moshatta el. De azóta új király ül a trónon, vének helyett vig kedélyű ifjak vannak körülé s ezzel sok megváltozott. Így bizony megesik, hogy az ifjak jókedvükben a lakoma után csókot nyomtak a háziasszony piros ajakára. De Pázmán ezt megszokni nem tudja. Nagyon érzéketlen az ilyen változások iránt. Azzal sem tud megbarátkozni, hogy az ő fején a megmaradt fürtök már megfakultak és ősz fején nem jól ül már az ércsisak. Olyat akar véghezvinni, mihez ő már nem ért. Azt a holdvilágot a fején se igen veszi tekintetbe. De ha ő nem látja, annál inkább észre veszük mi. S ép ez teszi Pázmánt komikai jellemmé, hogy olyan után kapkod, amihez nincsenek meg benne a képességek. A féltékenység maga ez a botlás. Ennek lehetnek tragikus és lehetnek komikai következményei. A szenvedélyes, hatalmas Othelloban a féltés tragikai hatást kelt; Pázmánt féltékenynek látni, komikai benyomást gyakorol. Pázmánnak dühöngése „megölöm, megölöm“ csak nevetséges. Mert nem félünk tőle, a királyért nem rettegünk, mert látjuk Pázmán ősz hajfűrteit s tudjuk, hogy az öreg ember könnyen hátracsuklik a nyeregből. Minél komolyabb arcot ölt Pázmán, annál nevetségesebbé lesz. Minél jobban fenyegetőzik, annál jobban nevetünk rajta. Ez kölcsönzi az egész költeménynek a rajta átvonuló kevélyességet. Itt is ugyan a hősök korában vagyunk, itt is az udvar csarnokaiban mozgunk, de lépten nyomon a bolond csörgősipkájának

hangját véljük hallani. Ezért nevezte maga Arany János e költeményét „v i g b a l l a d á”-nak. Mert ballada a szó valódi értelmében. Dráma dalban elbeszélve. Vigjáték a lovagkorból három felvonásban. Az első felvonás játszik Pázmán vára előcsarnokában. A második a királyi udvarban. A harmadik a visegrádi küzdőtéren. Személyei: Pázmán, Éva, a király és a bolond. Mindenütt e költeményben a drámai előadás van tulsúlyban. Különösen a második részben, hol az első versszak kivételével az egész párbeszéd. Szóval ballada, melynek magasztos voltahoz még a komikum simul. Mind a tárgyi komikum, mind az alanyi komikum képviselve van. A tárgyi komikum Pázmánban; az alanyi pedig a Pázmán és a királynak tartott bolond közti jelenetben. A mint hogy az egész költemény humorát nagy mértékben emeli a bohóc éleze. A már mogorvaságában szögletes Pázmán még inkább pellengérré állíttatik a bolond ügyes fondorlatai által. Mind a bohóc, mind a király, bár e balladában jellemök individualisan kidomborítva nincs, a faj jeles mintaképei. A király híven tünteti fel a lovagkor kedvelt fejedelmét, ki a tanácsban eszes és leleményes, harcban bátor és kitartó, nagy'elkü és lovagias. Rikkancs is valódi prototypja nemének. Az udvar dédelgetett és elkényeztetett gyermeke. Sok szabadsággal, kevés kötelezettséggel, kinek még az igazat is meg szabad mondani, ha élezes alakba tudja önteni.

Ezek voltak e költemény férfiszemélyei és most térjünk át egyetlen nőalakjára, Évára. Éva, Pázmán hű életpárja. Mennyire megfelelő ellemének e név. Éva! Ujabb bizonyíték, mennyire művész volt Arany János, mily objectív, mint uralkodott tárgya fölött s mint terjeszkedett ki figyelme egészen a lezsekélyebb részletig, egészen a nevekre. — Pázmán oldalbordá a valódi törőlmetszett leánya annak az Évának, ki a paradicsom éden kertjében járdalt. Kíváncsi mint az. Könnyelmű, de nem bűnös. Sir, nevet egyidőben. Örökodik Pázmán fölött. Gondoskodik testi jóvoltáról, ő veti fel párnáját, ő adja rá köpenyét. Teljesen házias, egészen beleélte magát a házi élet csendes körébe. A konyha lett egész világa. Látköre a ház falán túl nem terjed. A gyümölcsös kert határa képezi es. mevilága határát is. Minden szava, minden hasonlata ebben a körben mozog. Első gondolatja, a mint férjét kora reggel távozni látja, mindjárt az, hogy éhgyomorral megy el, hogy a lég hűs és meghűlhet. És ép eszmeköre e szűk terjedelmének, mint házias gyermettségének tulajdonítható, hogy férje bajának nyomára nem jó, mert ő nem tudja, hogy az embernek egyéb baja is lehet mint hogy . . . nem aludt jól, s rosszul ébredt.

„Kénye ellen volt a párna “

Mennyire elárulja Évának minden szava ártatlan naivságát. — Mennyire bele kell magát élnie a költőnek, hogy minden egyes alakján k, az ezerféle helyzetekben a kellő szót adja szájába. Ez a nyelvkezelés legnagyobb tökélye. És ez van e munkában bámulásraméltó művészettel keresztül-vive. Mennyi különbség a faragatlan Pázmán, a házias Éva, a keserű bolond és jókedvű király beszedmodora közt. Mint fejezi ki minden szavuk, minden képletük, lényöknek különféleségét. S ha Pázmán és Éva szavainak külső jellegében találunk is némi hasonlatosságot, melyet a salonok sima parquottejein való járás ad meg, ugy az csak a külsőség kre vonatkozik, mert lényegökben nagyon is eltérnek

egymástól. Igaz mind a bohóc, mind a király gonyolja Pázmánt. De a királynál ez, bár kevesebb él el, bizonyos nyugodt méltósággal nyájas leereszkedéssel történik, mit a bohócnál keresettség és hatás utáni kapkodás pótol. A királyon mindig meglátszik, hogy ő csak magának beszél, teljesen függetlenül környezetétől, nem keresve másnak a tetszését. A bolond pedig mindig magán hordja a bérencz bélyegét, ki csak azért élcel, hogy megnevettesse az udvaroncokat. Hát még Pázmán elbeszélése! Mennyire kiri a bolond fanyar gunyjai körül! Szegény Pázmán! Csak a bibliát ösméri! Gyhenna tüzet és radnai Szüzet emleget. A Noéh őszapánkra oly végzetes nedvről is kegyeletlenül megemlékszik és ezzel védekezik a király környezete kihívó pillantásai ellen. „Nem vagyok én boros ember, bor nekem a bánat!“ A keveset szólás is jellemzi őt. Az egész első részben csak annyit mond Évának „Vissza kigyó!“ A harmadik rész en pedig, midőn egészen el van telve királya iránti hálaérzettől, nem tud mást rebegni, mint „Tartsa Isten jó Királyom!“

Ez a költemény nyelvezte a párbeszédekben. Ami pedig a leíró részeket illeti, ott a plasticitás van alkalmazva, a helyzetnek néhány vonásban erős kidomborítása. Mindjárt az első részben „Visszadöng a tölgyfa padló.“ Vagy ez: „Lépte alatt nyög a föld, csikorog a márvány.“

A ballada becsét még számos alaki szépség is emeli, mint az álliterációk egész láncolata „bor nekem a bánat,“ „s szeri se száma“ és tetszetősségét nagy mértékben növelik a gyakorta alkalmazott népies szólásmódok.

S ép e népies kitételek; az alaki szépségek; a plasticitás; Pázmán és Évában az egészét áttallengő humor: mind oly tényezők, melyek e vig balladát költészetünk első termékei közé emelik s melyek ennek örök létet biztosítanak irodalmunkban. Természetesen, hogy az utokórnak mijévé lesz Pázmán, azt ma megmondani alig lehet. Mi csak egy művészien kidolgozott humoros balladát csodálunk benne: de hogy ennél több és hogy mennyivel több, csak késő évtizedek fogják felderíteni. Cervantes „Don Quichote“-ját csak a spanyol lovagregények ellen irta. De a világ többet látott a munkában és a tehetetlen lelkesedés ellen irt legnagyobb satírának ösmerte azt el. Így járthatunk Pázmánál. Még ma közelebb állunk hozzá, semhogy helyesen megbírálhatók; de nemzedéket nemzedékek követ, évtized hátán évtized és eljő az idő, midőn a jelen írói majd megidéztetnek az utókor ítélszékéhez. Pedig ez szigorú és kérlelhetlen bíróság: ami kicsiny, az elvész, az a feladás sírgödrébe hull; örök életet csak a remeknek biztosít. Ez fogja kellőleg méltatni Pázmánt, ez fogja megjelölni méltó helyét. Mi csak azt tudjuk, hogy nagy alkotással állunk szemben. Csak azt érezzük tudjuk, hogy a költészet templomába léptünk, hol a kritikai pallos kihull kizünkéből; hogy a Muzsa oltára előtt állunk, hol nem bírálni, hanem imádkozni kell, leborulva, fedetlen fővel, hol a rideg ész hallgat s csak a szívnek van szava, mint a költő maga mondja:

„Sirjon ott a szív, hol itélni nem tud“

Az elhagyott sirdomb.

A távolban, idegen föld alatt,
 Alszik a hős, ott lelé nyugalját ;
 Messze hazájától, elfeledve,
 Piheni csendesen örök álmát.

A sir oly puszta és oly kietlen,
 Még csak kereszt se mutatja helyét,
 Nem ápolja, nem is ejte senki
 E hantra a fájdalomnak könnyét.

De mégis van egy, ki — midőn a nap
 Fáradtan s bágyadtan nyugalomra kél,
 Ellátogat s szomorú notákat
 Lokog a sir felett: az — alkonyi szél!

B. F. L.

A magyar kis hegylánczolat.

Ki ne ismerné a magyar kis hegylánczolatot, Magyarország Cordilleráit, a magyar kis Hegyalja hegyes vidék eme környékét? Alig akad ember ki még nem utazott erre, s nem részesült azon kiváló természeti gyönyörökben, melyekkel megáldotta a gondviselés szép vidékünket. S miben találja az utas gyönyörét? Valjon mi kelti fel tulajdonképen figyelmét? A Hegyalja hosszában elterjedő hegylánczolat. Szép bükkös, tölgyes fából alakuló erdői, jótékony hatást gyakorolnak a szemlélőre, barátságosan fogadnak, első megfigyelésünkönél bizalmat keltenek bennünk, szóval rokonszenves jelenségek. E bükk és tölgyfák egy hosszú sort tévő oszlopcsarnokot képeznek, s lábaiknál a cserjék és más mohnemű növényeknek adnak életet. Galyaik sűrűsége között biztos menedéket szolgáltnak a madár seregnek, mely vidor dalával hálálja meg e vendégszeretetet, s mintegy szellemet önt a néma hegylánczolatba.

A vidéknek minden szükséges kellékei környezik a vonalt. Különösen a gazdag falombokkal koszoruzott halmok öléből kifakadó csermelyek árasztják el az utat. Kevés idő múlva már szőlőhegyek zománca ragyog elénk, s valóban elragadó kilátás nyitja meg eszméletünket. Leírhatatlan, hogy mily szép alakokban mutatkozik a természet nagyszerűsége. Többek között egy tökéletesen bástyaalaku kerekded szikla oromról sokáig nem tudván levenni szememet. Rémitő sok kisebb-nagyobb hegyek, ösvények kanyargók, hágók váltják fel egymást. Ezen hegysort nevezzük mi „Hegyaljának.“

Kezdődik Szántó mezőváros környékén az ugynevezett „Sátorhegygyel“ ésa s.-a.-ujhelyi „Sátorhegygyel“ végződik, Tokaj felé délyugati irányt vesz fel, itt közvetlen határos más kisebb hegyekkel.

Nem bocsátkozom a Hegyalja fekvésének földrajzi ismeretek után való magyarázatára, hanem czéлом a t. olvasóval a Hegyalja szép környékét megismertetni.

Nagyszerű látvány tárul ki előttünk, ha e hegysor valamelyikére följutván körülnézzük a vidéket, s a mint a tokaji „Magas hegy“ lejtőjére értünk, két hegy közül kivillanik a regényes Bodrog és Tisza folyók naptól aranyozott tükre, tulnan Tarczal város és ennek szép környéke. E heglánczolon végigmenve tapasztaljuk, hogy kisebb nagyobb városok és falvak képezik környékét. A Hegyalja népe gazdagnak általában véve nem mondható, de a hegyek aljában lévő szőlők nyujtanak az itt lakozó népnek annyit, hogy termékennyé tehessék e szép környéket. Sokan kíváncznak e természet-alkotta szép helyen több időt tölteni s valóban az embernek van a szeméit min legeltetnie. Oh, mily fölséges látvány is az, midőn egy felhőtömeg a tokaji nagy „Magas hegy“ el el rejtőző koronájával enyeleg vagy midőn a lenyugvó nap sugarai bearanyozzák a hegláncz szögletes ormait. A „magas hegy“ egyik oldala részben meredek s aljában a lombos ágak földbe bujni látszanak, távolabb bükk és gyertyánfákból (Carpinus betulus) álló hosszú sor tűnedezik, mely egy lapályt körülvenni igyekszik. E hegyek mindannyian szőlőkkel gazdagítvák. Pompás kőszirtek közepette a Bodrog folyó mellé települt Tokaj mezőváros, s anuak egyik oldalán a Bodrog s Tisza folyók közvetlen találkozásá köti le figyelmünket. Tokaj, még a Rákóczyak idejében váráról nevezetes város, ma romjaiban hever. — Környéke leirhatatlan szépségű. Még egy hegysort kell fölemlítenem, S.-A.-Ujhely felé vetvén szeméimet. Amott a hegyeken túl látszanak a messzeség homályával egybe font ujhelyi hegyek. Mintha már csak hegyet alkotna e föld. E hegyek látpontunkhoz mindinkább lépcsőzetes rendben ereszkednek le, közöttük a kopár „Szarhegy“, mely e kis heglánczolat közepén foglal helyet. Szélességében két nagy hegy közé terjeszkedik s hónalját e két hegygyel érintkezésbe bocsátja; keletre emelkedik a „Várhegy“, még a 15—16 században rommá dőlő várával. — Ezen hegy lejtőjére érve a déli oldalon tiszta mezőség terül el, az északoldalon pedig a „Nagy bányácska“ tölgyes erdőséget láthatjuk. Itt mintegy megakadályozva látom magamat, mert a Hegyalja heglánczolat itt véget ér.

Sok szépet láthatni, van miben gyönyörködnünk . . . A Hegyalja annál kevésbé sem szűkölködik érdekes helyekkel mert köztudomásu, hogy köröskörül szőlőkkel van gazdagítva, és ezen szőlők egymás utánja képezi azon nagyszerű óriási szőlősort melyet mi omnino „Hegyaljának“ nevezünk.

Fendrich Jenő.

Az önképző kör és a magyarosodás.

Kis köztársaságot képez, van elnöke, vannak tisztviselői, harcosai s hallgatói. Egy eszméért küzd, egy szent célért: a nemzeti nyelv és ellem terjesztése s tökélesítéseért. E kis társaság neve: önképző kör.

Nem lehet eléggé kiemelni, mily nagy haszonnal van ez intéz-

mény, s nem lehet eléggé ajánlani mindazon előnyöknél fogva, melyeket az ifjuságnak nyújt

De sajnos. az ifjuság legnagyobb része nem akarja belátni nagy hasznát, nem akarja elhinni, hogy szerény egyesület a nemzeti szellem terjesztésének oly hathatós eszköze. Minek dolgozzam, minek firkáljak — gondolja magában legtöbb s haszontalanságnak tartja az egészt, pedig de másképen van ez! Abban, a mit haszontalan idő pazarlásnak ért, oly mag van elvetve, mely ha kifejlődhetik, hatalmas fává nővend, melynek árnyékában idővel megelégedetten fog megpihenni, — mert minden önképző köri működés, legyen az bár a legegyszerűbb stilisztikai gyakorlat is, nemzeti az izlesit, kényszeríti az illetőt ismeret körét tágítani. Minden dolgozattal szélesbül látköre, a mennyiben buvárkodásaiban folyton ujat. meg ujat fedez föl s a nagy példákat, a nagy szelleinek munkáit tanulmányozva észrevétlenül oly kincsre tesz szert a melynek valódi értékét, jóllehet jelenleg nem ismeri, de később vendi észre, hogy fáradsága nem maradt jutalom nélkül.

Ezen kívül a bírálóok és ellenbírálóok által, melyek okvetlenül szükséges kellékei minden önképzőnek, különben célját téveszti — tisztul az ézlés, az ifju figyelmessé lesz hibáiáára s igyekszik jobbat, tökéletesebb adni, mert minden bírálat, bármilyen kedvező is, Bajza szerint csak következőképen hangozhatik „Jobbat!“

Ha az irodalom bármely ágában akarunk munkálkodni, nemcsak ismeret gazdagságra, hanem a nyelv birására is kell törekednünk.

Igy kutatjuk ékeségeit, így találjuk meg a honi nyelv legszebb virágait, melyeket, összeszedve és csokorba kötve, büszkén szemlélünk s önkénytelenül is csodálkozunk, hogy ennyi szépség, ily pazar pompa rejlik nyelvünkben.

S hol teremnek e kedves illatu virágszálak? Nem a bokrok rejtett sűrűjében, nyíltan szabadon virágznak s mindenki számára készen állnak, mindenkinek tulajdonai; csak hogy ismernünk kell őket, nehogy gazt vagy mérges, bódító növényeket tépjünk le helyettök.

Azért mindenek előtt arra kell törekednünk, hogy e virágokat megismerjük s becsülni tanuljuk, hogy nyelvünk e kincseit birtokunkba kerítsük, mert ezekre van szükségünk minden lépten nyomon, mert ezek nélkül nem vagyunk azok, a miknek magunkat tartjuk, nem vagyunk magyarok.

Hiszen oly szép, zengzetes nyelvet adott nekünk az Isten, mit méltán irigyelhetnek tőlünk más nemzetek, — ne legyünk tehát érdemtelenek Isten e drága ajándékára, ne legyünk háláttanok önmagunk iránt, de használjuk és ékesítgessük azt, hogy méltó helyet foglaljon el társai közt.

Ezzel nem akarom azt mondani, hogy essünk neki csiszoljuk és suroljuk, míg v gre alakjából kivetköztetjük. Nem. Hisz mai napság már oda jutottunk nyelvünkkel mint a lettőnek nagy tüzzel neki ronánó golyó, mely gyors haladtában nem képes megállapodni a célnál a tetőn, hanem nagy neki lendültében a túloldalon legördül.

Lehet s kell is csinósítani, nemesíteni nyelvünket, de csak úgy, hogy eredetiségéből vagy szépségéből ki ne forgassak és jóízű zamatosságától meg ne fosszuk.

Tömmörüljünk a magyar szellem által, egy eszme hozzon bennünket közelebb egymáshoz, mert nagyon kevesen vagyunk. Fölötte fontos, ső.

életfeltétel ránk nézve, hogy együtt maradjunk, egymást kölcsönösen segítjük, szeressük s a magyar nevet és nyelvet ismét azon magosba emeljük, a melyen Zsigmond királyunk alatt állott, midőn magyarul beszélni az európai műveltséghez tartóznak tekintetett.

S most, midőn újból felhívom a haza reményét, a magyar ifjúságot, hogy alakítson önképző köröket, munkáljon az édes haza javára s akarjon az lenni, a mi nek született, testestül lelkestül magyar, — véssé elmejébe s ne feledje el soha e szavakat, miket a lelkes Besse ny e i mondott egykor, hogy:

„nyelvéről nevezik és ismerik a nemzetet!”

Laczkovich Gyula.

Az ifjuság számára

Emlékkönyv-lapok.

Ne reméld, hogy más valakiben találsz föl barátot, mint abban a ki benned találta föl barátját.

Szeresd az embereket, segíts, tanácsolj nekik, áldozd föl boldogságukért magadat; de a legnagyobb résztől ne várj se köszönetet, se viszontsegélyt; mert a legnagyobb rész egyedül önzésének él; mindent, mi rajtok kívül fekszik, eszközül tekintenek céljaik elérésére. Ha célhoz jutottak, az eszközt félre dobják. Az önzés szülője minden hűtlenségnek, minden bűnnek; ez, mi az embereket az emberiségben vetett hit-től megfosztja. Mert alig van valaki, ki egy jó szót, segédkezet vagy bármely szolgálatot is másnak melhékes célok nélkül nyujtana; azért legritkább tünemény a földön a hűbarátság. Ha mások fölött állasz; ha hatalmasabb, tekintélyesebb, gazdagabb vagy, kortársaid egy része irigységből gyűlölni fog, mint a másik rész haszonlesésből ragaszkodik hozzád. Ha szegényebb vagy, kevesebb mint mások: följogositva fogja érezni csaknem mindenki magát arra, hogy tőled szolgálatokat követeljen.

Zschokke.

Hasznos tudnivalók.

— **A burgonya** Amerikát ismeri sajátképi hazájának. Eredeti otthonja Humbolt Sándor véleménye szerint Chile (Dél Amerikában) honnét Virginiába is elszármazott és innét hozta volna Drake Ferencz a 17. század elején Angliába. Némelyek Raleigh WALTER-t tartják a burgonya Európába elültetőjének s e vélemény valószínűbbnek látszik; mert a burgonya Spanyol s Olaszországban állítólag már Drake utazásai előtt természetett.

— **A Kávé** eredeti hazájának az adeni partvidéket tartják Felső-Afrika keleti részében; a vidék közelében a föld első minőségű kávéja (Mokka kávé) terem. A gyorsan közkedveltség-e kapott itálnak Európába áthozásáról annyit tudunk, hogy először Angliába vittetett bizonyos Edwards kereskedő által 1664-ben. Franciaországba az

első szállitmány 1664-ben érkezett. Kezdetben többnyire gyógyszertárakban árulták ez exotikus italt

Országunkban átlag egy-egy egyén évenként alig fogyaszt 1 és $\frac{1}{2}$ fontnyi kávé, ig Hollandban minden egyéure 12 font esik fogyasztásul.

— **A kocsikat** a legrégebb korban ismerték. A görögök isteni találmánynak hitték; az egyiptomiak korábban ismerték, mint a palästinaiak. A kereszténység első századaiban a férfiak ritkán, de annál gyakrabban vették igénybe magas rangu hölgyek a földött szekeret. Az első kocsi a franciaországi szép Lajos udvarában használtatott, melyre csak udvari hölgyek ülhettek föl. Ez történt 1294-ben. A kocsik legújabb berendezése **M a g y a r o s z á g b ó l** származik, honnan lassankint egész Europa átvette a készítés helyesebb módját.

Egyveleg.

— **Furcsa ta'álmány.** Minő mély, mondhatnók feneketlen kút bizonyos feltalálók genieje! Egy amerikai — ilyesmit csak is egy yankee gondolhat ki — szabadalmat kapott egy módszerre, mely által a lovakat, ha sebesen futnak, meg lehet itatni, a nélkül, hogy azokat megállítsák. A zabra végétől ugyanis kaucsuk-cső nyulik a kocsiba s itt egy kaucsuk vizztartóba ér. A zabra üres s egy vagy több helyen át van lyukasztva. A kocsisnak lábával, vagy más módon csak meg kell nyomnia a vizztartót, hogy a lovakat futás közben is megithassa. Ha valaki lóháton megy, a vizztartót a ló nyakára, vagy a nyeregkapára erősíti.

Apró történetkék.

— **Vizi sport.** Omahában (az Egyesült-Államokban) sok ezer ember gyült össze egy nagy tó partján, melyben két benszülött uriember, Hart Bob és Szully, egy egészen ujnemű versenyt tartottak. Mindegyikök egy könnyű kádban ült, melyet hat lúd vont.

Egy adott jelre mind a két jármű elindult. A jól betanított ludak a legszebb rendben usztak egyenesen a cél felé. Ugy látszék, hogy tudják, miről van itt a szó, s vigan hangoztaták harmoniátlan gágogásukat, mire a közönség zajos „Hurrah!”-val felelt.

Olyan gyorsan usztak előre, hogy a versenyzőknek ugyan vigyáznok kellett az egyensúly megtartására. Néhány perczig mind a kettő egy vonalban haladt, azután Hart Bob fogatja jutott előbbre. Már közel volt hozzá, hogy ő lesz a győztes, midőn lúdainak egyike, bizonyára valami kövér falat által elcsábítatva, — hirtelen lebukott, s az utána uszót farkával megütötte, mely azt rossz néven vette s gyorsan távozni, akart. Egy pillanat alatt az egész fogat zavarba jött, s a ludak gágogva, szárnycsapkodva el akartak széledni.

Szully felhasználta ezen zavart és megelőzte versenytársát, a közönség zajos tapsai közt. — Hanem annyira nevetett versenytársának komikus tehetetlenségén, hogy az egyensúlyt elvesztette és kádja felfordult. A nézők végtelen hahotában törtek ki. — De miután a tó csak három lábnyi mélységű volt, Szulynak könnyen si-

került magát a bajból kisegíteni, s a kádat a fogattal együtt a partra hozni.

Vetélytársának ludjai ezalatt folytatták a gágogást és szárny-csapkodást, de azért mégis előre haladt az összezavart csapat s a tömeg őrző zajjal üdvözlé őt, mint győztest, ezen új olympiai játékokban.

— **Lélekjelenlét.** Egy társaságban Brogham lord, az elmeháborodottakról lévén szó, azt állítá, hogy valamennyi örült hajlandó a félénkségre, s ez által azokat féken lehet tartani. Ennek bizonyítékául következő e etet beszélt el: H... parlamenti tag egy napon íróasztalánál dolgozott. midőn az ajtó hirtelen fölnyit s egy, épen dühöngési rohamban lévő egyén lépett be, kezében nagy kést forgatva. „Ön H... ur?” — „Igen, mit kíván tőlem?” — „Meg akarom ölni!” — „Ugy? ha engem megöl, önt felakasztják,” — jegyzé meg H... szárazon. — „Oh nem, én épen most szöktem ki S... orvos tébolydájából, s ezért a törvény engem, mint örültet nem büntethet!” — „Ugy hát ön még nem tudja, hogy a parlamentben épen a múlt héten lőn elfogadva egy törvény, melynek értelme szerint mindenki, a ki elmeháborodottságban szenved, kivétel nélkül halálra van ítélve?” — „Ah! ezt természetesen nem tudtam!” — felelé az örült remegő hangon, eldobta a kést és oly gyorsan elszaladt, mint a mily váratlanul jött.

Társas-játékok.

— **Hogyan lehet a tojást sarkára állítani?** Bizonyára nem esz ismeretlen tisztelt olvasóink előtt, hogy Kolumbus, Amerika föl felfedezője, több hiu spanyolt az által hozott zavarba, hogy követelte tőlük, miszerint úgy állítsanak sarkára egy tojást, hogy ne dőljön föl. A spanyolok sokáig fáradták eredménytelenül míg végre Kolumbus röviden bánt el és a tojás sarkát benyomta, úgy, hogy megálhatott. — Másként is segíthetett volna magán. — A tojás a miatt nem áll meg a sarkán, mert sárgája a közepén uszkál és nehezebb a fehérjénél. — Ha egy friss tojást mintegy fél órán köröskül jól megrázzunk, akkor a vékony hártya, mely a sárgáját körülveszi, széjjelszakad, s ez utóbbi összegyűlhet a tojás azon sarkában, mely alant van. A sulypont ily módon még a tojás csucsába is áthelyezhető és a tojás fölállítható.

Könnyebb mód a következő: a tojás héjába kis lyukat furunk és több sörétet dobunk belé, azután betömjük a lyukat krétával és mézgával, vagy gypssel. A sörétek azon oldalon fognak összegyűlni, mely alul van, s ekként lehetővé fogják tenni a tojás állhatását.

Adomák.

-- Paripane-crolog. Egy vén hátszó hal lát egy angol sportlap következőleg jelenti: Jelentjük Nabob pére elhunytát, mely Franciaországban Martinwartban, hol darab idő óta, mint Schickler báró vendége székelt, tartotta kimenetelét ez árnyékvilágból Angol szülőktől származván, sok év előtt a kontinensen tartózkodott Életpályának rövid ismertetése nem lesz érdektelen. 26 év előtt született Worthingban. Atyjának neve „Nab“ nagyanyjáié „Hesler“, ki a híres „Camel“ leánya volt. Annak idején Cambridgebe hozták, hol majdnem elnyerte a Cesa-revics-ösztöndíjt, és a cambridgeshirei díjt, melyeknél a „proxime accessit“ dicséretet kapta. Ezután azon hitben, hogy stíljét Angliába nem méltányolják eléggé, Franciaországba költözött át és szinte sajnáljuk kimondani, alig érezték hiányát, míg „Hutbourne“ és „Ruppe“ (ascoti nevezetesség) átjöttek, hogy a „Nabob“ vérjelessége mellett tanuskodjanak. Adoptív-hónában „Vermont“, „Rois-Roussel“, „Charles Martell“, és sok más híres sarjadékot hagy hátra.

Történelmi naptár.

Összeállította: Leitner István.

Február hó.

1864.	Február	1. Porosz-osztrák hadak átlépik az Eidert; a Schleswig-holsteini háború kezdetét veszi.
1871.	„	2. Báró Eötvös József, m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, híres költő, böcsész és regényíró, a „Karthausi“ aranytollu szerzője, meghalt.
1797.	„	3. Wurmser tábornok Mantuában 60,000 emberrel kapitulál I. Napoleon előtt.
1849.	„	4. Vizaknai csata.
1849.	„	5. Guyon honvéd ezredes fényes diadalt arat az osztrákok fölött, a branyiczko „szurony csatában“
1485.	„	6. I. Mátyás, Magyarország legdicsőbb királya, Bécsét ostromolja.
1807.	„	7—8. Öldöklő csata Eylaunál. Kétes küzdelem I. Napoleon s a szövetséges orosz-porosz hadak között.
1801.	„	9. Békekötés I. Napoleon és Ausztria között Lunevillben.
1849.	„	10. Császáriak a piskii hidnál vívott döntő ütközetben Bem tábornok által teljesen megveretnek
1732.	„	11. Washington György, az éjszak-amerikai szabadságharcz legnemesb, legnagyobb alakja, születik.
1839.	„	12. Polozki zsinat.
1668.	„	13. Lissaboni béke. Spanyolország elismeri Portugália önállóságát.
1779.	„	14. Cook János, világhírű angol felfedező, Ovájhi szigetén a benszülöttek által agyonütetik.
1763.	„	15. Hétéves háború a hurbertsburgi béke által véget ér.

Temesvár, 1883. évi február hó 1-én.

I. évfolyam.

3. füzet.

DÉLIBÁB.

SZÉPIRODALMI
ÉS
IFJUSÁGI FOLYÓIRAT.

Megjelenik havonként kétszer, minden 1-én és 15-én

Előfizetési árak :

Egész évre 4 frt., fél évre 2 frt., negyed évre 1 frt.

Felelős szerkesztő :

Kiadó-tulajdonos :

LÖWY MIKLÓS. IFJ. MAGYAR DÁVID.

Kiadó-hivatal :

MAGYAR TESTVÉREK PAPIR-KERESKEDÉSE.

TEMESVÁR,

MAGYAR TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA.

1883.

6278 a.

Tartalom.

1. Tanistd imára . . . költemény Erődy Dánieltől	41	10. A magyar kis hegyláncolat Jendrich Lenőtől.	53
2. Hogyan jutott Drezda oly jelentőségre a művész világban Ormós Zsigmontól.	42	11. Az önképző kör s a magyarosodás. Laczkovich Gyulától.	55
3. Vigasz Barát A.-tól költ.	44	12. Ifjuság számára: Emlékkönyv- lapok. Egyveleg. Hasznos tud- nivalók.	57
2. Ujabb népies elbeszélőink. Dr. Ferenczy Józseftől.	22	13. Apró történetkék.	58
5. Arany szavak Erődy Dánieltől.	46	14. Társas játékok.	59
6. Válogatott mondások.	47	15. Történelmi naptár.	60
7. Az utolsó lecke-óra. L. M.	48	16. Adomák.	60
8. Arany János „Pázmán lovag- járól. Irta Steiner Oszkár.	51	A borítékon: Számrejtvény. Szó- rejtvény, Kérdések Feleletek, Meg- Szerk. üzenetek.	
9. Az elhagyott sirdomb. Költe- mény B. E. L.-től.	54		

Szerkesztői üzenetek.

R. B. Bécs és **Szöke** ifjunak Budapesten, Szép, hangulatteljes közleményeket nem adhatjuk, mivel azok lapunk céljával és irányával ellenkeznek, Kérünk mást —zerelőidokok nélkül. — **F. J. S. A.** Ujhely. Ajánljunk becses figyelmébe az első üzenetet. — **E. D. N.-n.** Legszívélyesebb köszönetünk a gyönyörű költeményekért. — **D. J. L.-n.** Végtelenül lekötözött bennünket a küldött művekkel és kirünö költeményével. — **St. O.** Szeged. Sort keritünk rá. — **F. Jenő.** Várjuk az ígértet. — **H. B. Pencz.** Becses közreműködését szívesen fogadjuk, sőt kérjük is. Az ígért beszélők, ismeretterjesztő cikkek és egészségügyi szabályok bizonyára kellemes események lesznek olvasóink számára. — **F. N.** Temesvár. A számrejtvény — némi módosítással — jönni fog. — Az **álnévű L-t.** fölkerjük, hogy nevét közölje velünk. — **P. A.** Szeged, Köszönet szíves közbenjárásodért. Irtam neki. — **G. I. A.-Maroth.** Sort keritünk rá. — **K. A.** Buziáson. Köszönet; közölni fogjuk.

Kérdések.

D. K. Valahol olvastam, hogy Shakespearnek világos barna, Swiftnek kék Miltonnak. Scottnak, Byronnak, Wellington és I. Napoleonnak szürke szemei voltak. Igen lekötöznék azon t. előfizetőtársaim, ki velem a lap után a magyar jelesek szeméinek színét közölné, mert az érdekes tanulmányra adna alkalmat. Azt olvastam ugyanis, hogy sötét-kék szemek gyöngédséget, finomságot és elpuhult jellemet, világos-kék és még inkább szürke szemek bátorságot világos barna szemek éllénkséget, erőt és mélységet, fekete szemek erélyt, de egyesmind változókon természetet, zöldes szemek akaraterőt, uralkodási vágyat jelentenek,

P. D. Ki tudna megmondani, hogy az európai nemzetek mindegyike hány szó fölött rendelkezik?

Fölkérjük t. olvasóinkat, hogy ugy erre, mint az előbbi számokban már közölt kérdésekre válaszukat hozzánk beküldeni szíveskedjenek.

Feleletek.

F-y kérdésére: A „Pórfi“ című dalt nem ismerem, de ha a költő nevét tudnám, talán közölhetném a dalt e lapok után **F-y**-vel. Azért hát fölkerem őt, hogy a költő nevét is tudassa. **A. Z.**

Több „felelet“ nem érkezett be hozzánk. Ujból felkerjük lelkes ifjuságunkat, hogy figyelmét e rovatra is terjesze ki. Minél jobban fölkarolja e rovatot, annál több tanulságot fog meríteni belőle!

Megfejtések.

A mult számunkban közölt föladványok megfejtései:

A számrejtvényé: Nagyszentmiklós. Helyes megfejtéseket küldöttek be: Trebitschev Gyula Budapestről, Bayer Károly Temesvárról, Bécsi Gedeon H.-M.